

REGERINGEN

Regeringsbeslut 35

2000-12-21

Ku2000/3938/Ka

Kulturdepartementet

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

ank 2000-12-29

Dnr 221-9261-00

Riksantikvarieämbetet

Box 5405

114 84 STOCKHOLM

Förslag av Riksantikvarieämbetet till byggnadsminnesförklaring och fastställande av skyddsföreskrifter för Dalregementet, f.d. I 13, Falu kommun, Dalarnas län

(311-2415-2000) 1 bilaga

Regeringens beslut

Regeringen beslutar att Dalregementet, f.d. I 13, i Falu kommun, Dalarnas län (*nedan förtecknade byggnader*) skall vara byggnadsminne enligt förordningen (1988:1229) om statliga byggnadsminnen m.m. Vidare fastställer regeringen de avgränsningar och de skyddsföreskrifter för anläggningen som framgår av *bilagan*.

Regeringen erinrar om att bestämmelser om tillstånd till ändring, hävande eller överlåtelse finns i 6-10 §§ förordningen (1988:1229) om statliga byggnadsminnen m.m.

Byggnad/fastighet	Beteckning på bilagd karta
Kanslihus	002
Kaserner	001, 003, 006
Mobiliseringsförråd, f.d. exercishus	004
Materialförråd, gamla matsalen	005
Administrationsbyggnad, f.d. musikkasern	007
Förråd	009
Sjukhus	010
Administrationsbyggnad, f.d. likbod	011
Expedition, f.d. proviantmagasin	019
Brigadhuset, f.d. marketenteri	020
Verkstad/förråd, f.d. elektricitetsverk och ångcentral	025
Omklädningsrum, f.d. snickeri	029
Gymnastiksal, f.d. exercishus	035
Skolbyggnad, f.d. stall	012
Expedition, f.d. tvätt och badhus	013

Postadress
103 33 STOCKHOLM

Telefonväxel
08-405 10 00

E-post: registrator@culture.ministry.se
K400: S=Registrator, O=Culture, P=Ministry, A=SE, Co=SE

Revisorsadress
Drottninggatan 16

Telefax
08-21 68 13

Fax
114 61 LOENDEP S

Vallningsbod, f.d. sängförråd	030
Surbrunnsmäss, f.d. sjukhusbarack	034
Förvaltningsbyggnad, f.d. intendentur- verkstad	036
Skjutförråd, f.d. skidreparationsverkstad	038
Museum, f.d. garage	044
Jordkällare	057
Målmaterieförråd, f.d. tygförråd	071
Materialförråd, f.d. intendenturförråd	072
Militärrestaurang	101
Övnings- och vårdhall	151
Kokhus	714
Frivilliga radioorganisationens hus	715

Ärendet

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) fick genom ett regeringsbeslut den 27 april 2000, med anledning av proposition 1999/2000:30 Det nya försvaret, i uppdrag att utarbeta ett underlag med en kulturhistorisk prioritering av den egendom som påverkas av avvecklingar inom Försvarsmakten. RAÄ har i en skrivelse den 12 december 1997 lämnat förslag till byggnadsminnesförklaring med skyddsföreskrifter för Dalregementet, f.d. I 13, i Falu kommun, Dalarnas län. RAÄ har därvid i huvudsak anfört följande.

Dalregementet inrättades 1628 och är ett av Sveriges äldsta landskapsregementen. År 1813 fick regementet nummer 13. Regementet har spelat en viktig roll för det svenska försvaret. I 13 ingår i en grupp av etablissemang som uppfördes av Arméförvaltningen mellan åren 1902 och 1911. Anläggningarna uppfördes efter samma principer och typritningar och uppvisar därför stora likheter med varandra. De olikheter som kan förekomma beror på tomt- och terrängförhållanden. Kasernetablissemanget för I 13 uppfördes år 1909 efter ritningar utarbetade av arkitekt Erik Josephson, som även ansvarade för planläggningen av Arméförvaltningens övriga etablissemang.

Området är uppfört enligt ett klassiskt mönster som återkommer i typ- anläggningar utformade av arkitekt Erik Josephson. Anläggningen är komplett och innehåller alla typer av byggnader som ingår i ett etablissemang av denna typ. Viktiga karaktärsbyggnader som matsal, gymnastikbyggnad och marketenteri är välbevarade.

Som skäl för förslaget har RAÄ anfört bl.a. följande. Genom denna byggnadsminnesförklaring kan representativa kulturvärden bibehållas och tillvaratas. Dalregementets mässinteriörer utgör i sin helhet en värdefull vittnesbörd om regementets i ett nationellt perspektiv betydelsefulla historia. Genom bevarande av det centrala kasernområdet,

områdets planstruktur med stomvägnät och anläggningar kan områdets historiska karaktär och kulturhistoriska värde förstås.

Dalregementet intar en särställning i landet med sin påkostade och väl sammanhållna interiör i kanslihusets mäss. Den militära traditionen är tydlig och avläsbar genom de fasta och lösa inventarier som finns i de olika sällskapsrummen. Kanslihuset kan uppvisa en kulturhistoriskt mycket värdefull officersmäss av traditionellt slag. Bland inventarierna märks flera möbelgrupper i Karl Johan-stil, matsalsmöblemang samt andra värdefulla föremål som skänkts av officerare under årens lopp. Flera av de porträtt som finns är utförda av porträttmålaren David Tägtström.

RAÄ bedömer att flera av regementets byggnader har ett högt kulturhistoriskt värde (kategori 1, se *bilagan*). Andra byggnader bedöms ha ett miljövärde (kategori 2, se *bilagan*), dvs. de bidrar till den karaktäristiska miljön.

Beskrivning av fastigheterna

Kanslihuset är uppfört 1905-1908 i fransk klassicism i tre våningar. Fasaden är slätputsad i gult, taket är valmat mansardtak och belagt med bandplåt. Entrén har en enkel portalomfattning i kalksten prydd med Oscar II:s monogram. Andra våningsplanet rymmer officersmässen. I matsalen är Austerlitztapeten uppsatt. Byggnadens exteriör är välbevarad. Trapphus och interiör planlösning är i stort sett oförändrad. I mässvåningen och i flera kontorsrum finns originaldetaljer bevarade. Den välbevarade exteriören och den rika interiören gör enligt RAÄ att byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde.

Kasernerna är uppförda mellan åren 1905 och 1908. De är byggda i tegel i fyra våningar med takkupor. Fasaderna är slätputsade i gult. Tillsammans med kanslihuset bildar de exteriört välbevarade kasernerna en ram kring kaserngården. RAÄ finner att kasernerna är viktiga karaktärsbyggnader för etablissemangen och att de bidrar till att skapa en upplevelse av den militära historien.

Mobiliseringsförrådet är uppfört år 1945 som exercishus. Byggnadens exteriör, med fasad klädd i faluröd panel, är till stora delar välbevarad och RAÄ bedömer även den som en viktig karaktärsbyggnad inom kasernområdet.

Gamla matsalen, materialförrådet, är uppförd mellan åren 1905 och 1908 och representerar väl den panelarkitektur som uppfördes enligt typritningar vid denna tid. Byggnadens stomme består av regelverk i timmer, kök och diskrum uppfördes i tegel på grund av brandfaran. Matkällare och vedförråd finns under byggnaden. Invändigt är matsalens väggar klädda med bröstpanel i pärlspont och golvet är belagt med stenplattor. På fondväggen i matsalen finns målningen "Dalarnas

vattendrag" av konstnären Jerker Werkmäster. Denna målning sattes upp 1958 vid femtioårsjubileet av kasernetablissemangets invigning.

Administrationsbyggnaden uppfördes som musikkasern år 1889. Den uppfördes då på övningsplatsen Rommehed och flyttades år 1907 till etablissemangets i Falun. Musikkasernen är enligt RAÄ en god representant för den arkitektur som utvecklades på mötesplatsen Rommehed. Den rikt dekorerade fasaden skiljer byggnaden från de övriga på regementsområdet. Musikkasernen visar också på sambandet mellan etablissemangets i Falun och mötesplatsen Rommehed.

Förrådet (009 på bifogad karta) är uppfört år 1908 i två och en halv våning i trä, på en sockel av granit. På gaveln finns en äldre varuhiss. Trots senare tids förändringar av fasaden är byggnadens exteriör välbevarad. Förrådet spelar enligt RAÄ:s bedömning en viktig roll för den totala miljön och för upplevelsen av kaserngården, eftersom den sluter gårdens ena kortsida.

Sjukhuset är uppfört år 1908 i två våningar, slätputsat i ockragult. Trots senare förändringar anser RAÄ att sjukhuset är en av anläggningens viktiga karaktärsbyggnader.

Den f.d. likboden uppfördes år 1898 på Rommehed och flyttades till Falun år 1908. Här har den använts som ammunitionsförråd och senare som kontor. Byggnaden anger tillsammans med musikkasernen sambandet mellan Rommehed och etablissemangets i Falun.

Expeditionen är uppförd år 1884 och flyttades år 1908 till sin nuvarande plats, den användes då som proviantmagasin. Expeditionen, f.d. proviantmagasinet, är etablissemangets äldsta byggnad. RAÄ bedömer att den har ett värde som en viktig funktionsbyggnad för regementet, då den påminner om när regementena var tvungna att kunna förvara omfattande proviant för sin försörjning.

Brigadhuset, f.d. marketenteriet, är uppfört år 1911. Exteriören är välbevarad och interiören har kvar flera ursprungliga detaljer och snickerier. Byggnaden är enligt RAÄ en karaktärsbyggnad inom anläggningen.

Verkstaden/förrådet är uppfört som elektricitetsverk år 1912. på 1920-talet uppfördes en tillbyggnad i betong. RAÄ:s uppfattning är att byggnaden är karaktärsbyggnad och att den väl ansluter till miljön inom kasernområdet. Byggnaden visar en funktion då regementet var självförsörjande med egen energi.

Omklädningsrummet är uppfört som snickeri år 1915. Byggnaden är ytterligare ett exempel på de funktionsbyggnader som fanns inne på ett kasernområde vid denna tid.

Gymnastiksalen, det f.d. exercishuset, byggdes år 1917 och ersatte då den tidigare gymnastiksal som brann samma år. Byggnaden representerar en av de viktiga funktionsbyggnaderna inne på kasernområdet.

Övriga byggnader är uppförda mellan åren 1898 och 1984 och har enligt RAÄ:s bedömning ett värde genom att de tillsammans bidrar till I 13:s karaktäristiska miljö.

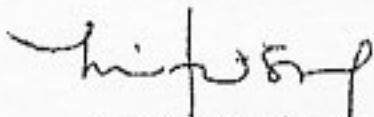
Inhämtade synpunkter

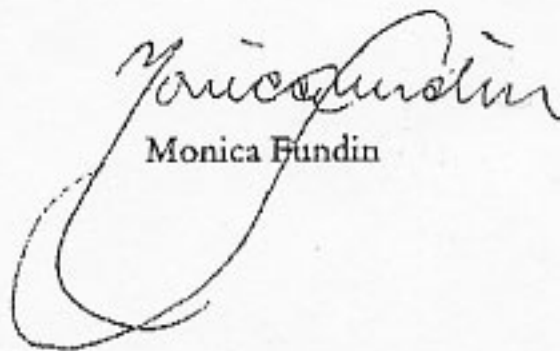
Fortifikationsverket, Falu kommun och Vasallen AB har av RAÄ beretts tillfälle att lämna synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens beslut

Regeringen gör samma bedömning som RAÄ gjort i ärendet.

På regeringens vägnar

Marita Ulvskog

Monica Fundin

Kopia till

Finansdepartementet (Fi BA, Fi BFE)
Näringsdepartementet (N Omställningsgruppen)
Försvarsdepartementet (Fö MIL)
Fortifikationsverket
Länsstyrelsen i Dalarnas län
Falu kommun
Dalarnas museum
Vasallen AB

Skyddsföreskrifter för Dalregementet, f.d. I 13, Falu kommun, Dalarnas län

1. Byggnader samt järnstaket som framkommer av bifogade karta som omfattas av skyddsföreskrifterna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsarbeten skall utföras med material och metoder anpassade till varje byggnads egenart på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
2. Kommunikationsnät med vägar samt parkmark markerade på bifogad karta skall bevaras och vårdas så att inte områdets karaktär förvanskas.
3. Kaserngården skall bevaras så att dess monumentala och öppna karaktär samt ursprungliga funktion kan upplevas och förstås, eventuellt tillkommande planteringar och anläggningar skall utföras så att detta uppnås. Markbeläggning skall lika befintligt i huvudsak vara grus.

Kanslihus

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas, ej heller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.
2. Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme, inte heller i trapphusets samt de delar av byggnaden som markerats på bifogade karta ursprungliga rumsindelning. Trapphuset och de särskilt markerade delarna av byggnaden skall hållas i ett sådant skick att rummens karaktär inte förvanskas.
3. I trapphuset samt i de särskilt markerade delarna av byggnaden får ingrepp inte göras i bevarad fast inredning, såsom kakelugnar, Austerlitztapeten, takutformning, dörrar, fönster, foder, trappräcken och golv.

Kaserner A, B och C

1. Byggnaderna får inte rivas, flyttas till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.
2. Befintliga trapphus får inte ändras.

Mobiliseringsförråd, f.d. exercishus

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

Materialförråd, gamla matsalen

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

2. Ingrepp får inte göras i bärande stommar.
3. Ingrepp får inte göras i äldre bevarad fast inredning som takarkitektur, dörrar, fönster, foder och golv.
4. Målningen "Dalarnas vattendrag" får inte ändras eller flyttas.

Administrationsbyggnad, f.d. musikkasern

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

Förråd

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.
2. Varuhissen får inte avlägsnas.

Sjukhus

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.
2. Ingrepp får inte göras i bärande stommar.

Administrationsbyggnad, f.d. likbod

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

Expedition, f.d. proviantmagasin

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

Brigadhuset, f.d. marketenteri

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.
2. Ingrepp får inte göras i äldre bevarad fast inredning som takutförning, dörrar, fönster, foder och golv.

Verkstad/förråd, f.d. elektricitetsverk och ångcentral

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.
2. Ingrepp får inte göras i äldre bevarad fast inredning som dörrar, fönster och foder.

Omklädningsrum, f.d. snickeri

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

2. Ingrepp får inte göras i äldre bevarad fast inredning som dörrar, fönster, foder och golv.

Gymnastiksal, f.d. exercishus

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

2. Ingrepp får inte göras i äldre bevarad fast inredning som öppna spisar, panel i tak och på väggar.

Skolbyggnad, f.d. stall

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas.

Expedition, f.d. tvätt- och badhus

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas.

Vallningsbod, f.d. sängförråd

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

Surbrunnsmäss, f.d. sjukhusbarack

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

Förvaltningsbyggnad, f.d. intendenturverkstad

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas.

Skjutförråd, f.d. skidreparationsverkstad

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas.

Museum, f.d. garage

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas.

Jordkällare

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas.

Målmaterieförråd, f.d. tygförråd

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas.

Materieförråd, f.d. intendenturförråd

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas.

Militärrestaurang

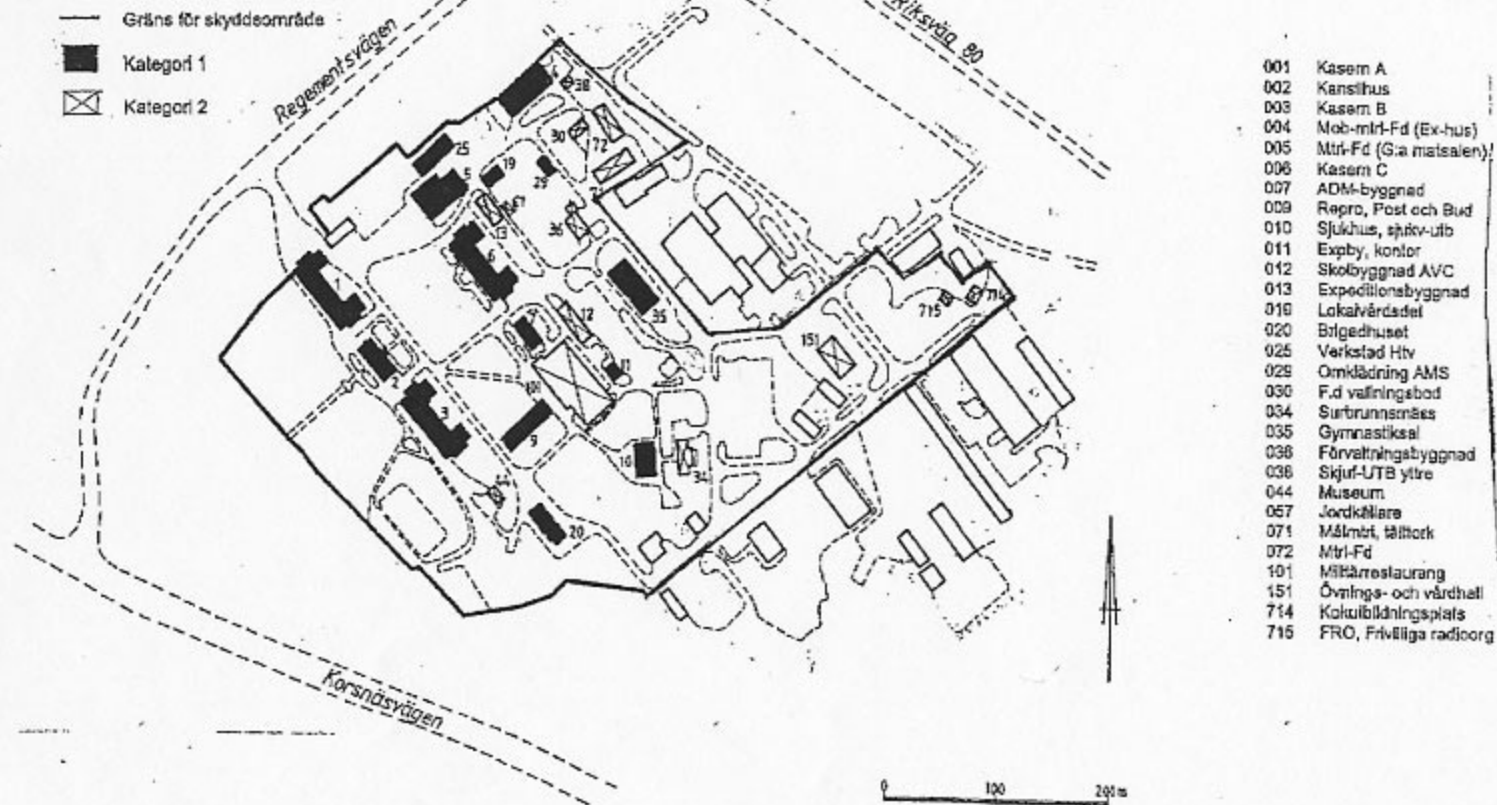
1. Byggnaden med konstverket "Ariadnes tråd" (skulptur av mässing på sydostfasaden) får inte rivas, flyttas, till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.

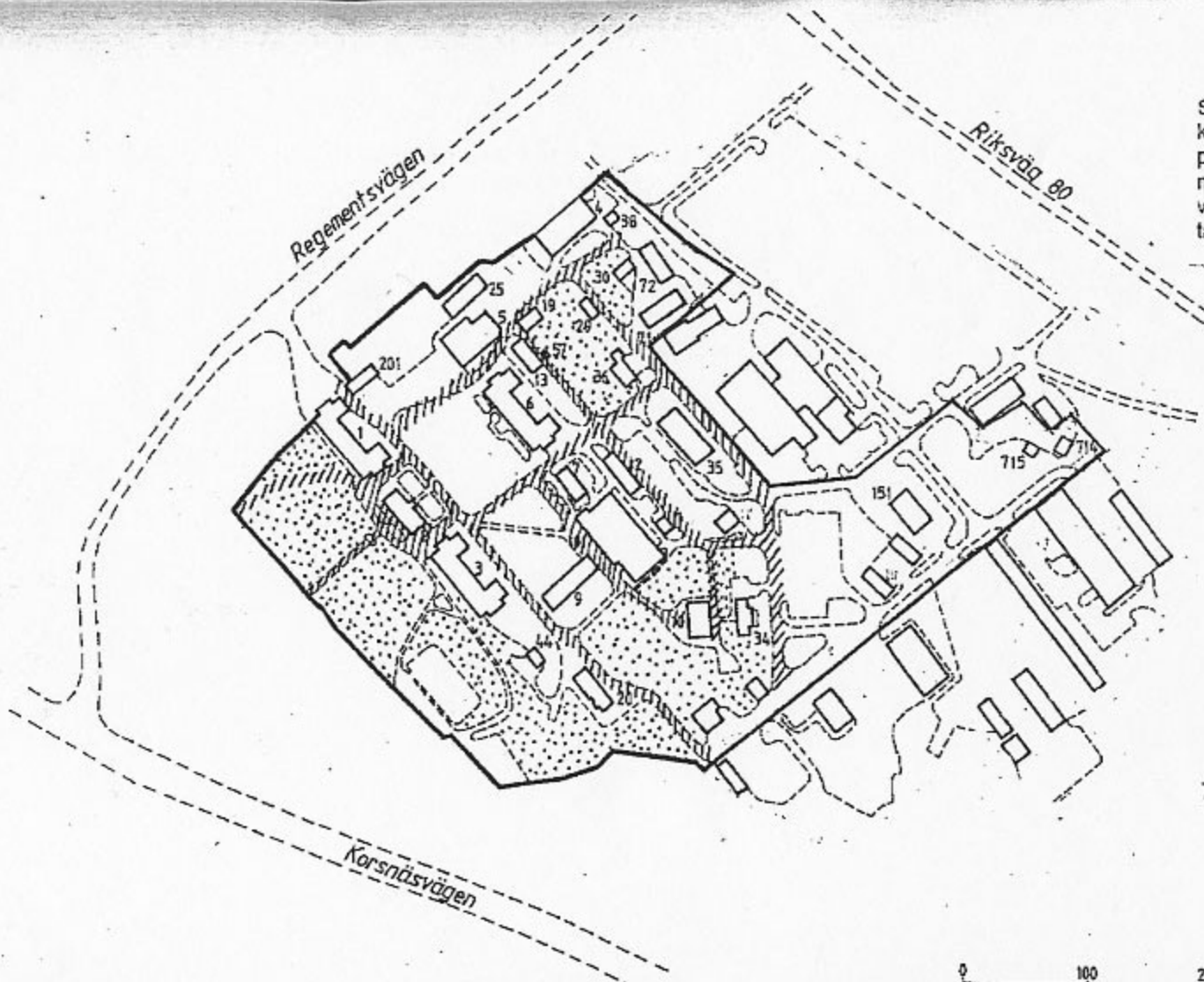
Övnings- och vårdhall

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas.

Kokhus och frivilliga radioorganisationens hus

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas.

Skrafferade områden anger kommunikationsnät med våga prickade områden anger parkmark som ska bevaras och vårdas så att områdets karaktär inte förvanskas.

- Kommunikationsnät
- Parkmark

